

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ «ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ» У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

З історії проекту

У 2016 році Міністерством освіти і науки України спільно з Громадською організацією «Дитячий фонд «Здоров'я через освіту» та у партнерстві з Європейським Союзом і Представництвом дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у межах ініціативи Європейського Союзу «Діти миру» розпочато реалізацію проекту «Вчимося жити разом» (далі – Проект).

Основною метою Проекту є сприяння адаптації тимчасово переміщених дітей та підлітків у приймаючих громадах довкола зони конфлікту на сході України через розвиток життєвих навичок та надання психологічної та соціальної підтримки дітям та підліткам, які постраждали внаслідок конфлікту в Україні [1].

Проект реалізується в двох напрямках – формування у дітей дошкільного віку та школярів життєвих навичок (виконавець – ГО «Дитячий фонд «Здоров'я через освіту» спільно з інститутами післядипломної педагогічної освіти) та надання дітям психологічної та соціальної допомоги та підтримки (виконавець – Національний університет «Києво-Могилянська академія» спільно з центрами соціально-психологічної допомоги).

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 11.01.2016 року «Про затвердження плану заходів з реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом» означений проект реалізується у Донецькій, Луганській, Харківській, Дніпропетровській та Запорізькій областях, у яких є найбільша кількість дітей, переміщених з зони конфлікту [4].

Одним із завдань Проекту є охоплення 25% дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів у базових регіонах та не менш як 50 тисяч учнів. Таким чином у Запорізькій області до впровадження цього Проекту залучено 150 загальноосвітніх навчальних закладів та 120 дошкільних навчальних закладів.

Для кожного дошкільного закладу – учасника проекту буде підготовлено не менше одного вихователя за програмою Проекту, а для кожної школи – не менше трьох педагогічних працівників: учитель початкових класів, учитель базової школи, який викладає основи здоров'я та класний керівник 10 (11) класу.

Нормативно-правова база реалізації проекту «Вчимося жити разом» у Запорізькій області

– Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження плану заходів з реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом» від 11.01.2016 р. № 5 (<https://drive.google.com/file/d/0BzReAd1KFFgfRHJzaURyZ2N2NG8/view>).

– Наказ Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації «Про оголошення у Запорізькій області 2016 року Роком дитини з особливими освітніми потребами» від 18.01.2016р. №0030 (https://docs.google.com/document/d/1gow7XkdY_DymGbBPci4W71XyZP5pVYMnNlpcqnRTxqg/edit).

– Лист Міністерства освіти і науки України «Про затверджений перелік дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів для впровадження проекту» від 09.03.2016р. (<https://drive.google.com/file/d/0BzReAd1KFFgfRHJzaURyZ2N2NG8/view>).

– Наказ Департаменту освіти і науки Запорізької ОДА «Про підготовку тренерів з методики впровадження проекту «Вчимося жити разом» у дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах» від 13.04.2016р. №0273 (<https://docs.google.com/document/d/14mghzqN2fksfpwqgaTsZaPBK6A1n2PpW3bJVg54Zo2U/edit?usp=sharing>).

– Блог про хід реалізації Проекту у Запорізькій області (<http://learning-livezp.blogspot.com/>).

Методичні засади реалізації Проекту

Впровадження Проекту здійснюватиметься у межах інтегрованого предмета «Основи здоров'я» у 5-9 класах (всього 38 годин) та під час виховних годин у 10 (11) класах (4 виховні години).

Аналіз досвіду освітніх систем багатьох країн показує, що одним із шляхів оновлення змісту освіти, узгодження його із потребами інтеграції до світового

освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід. Проблеми, пов'язані з компетентнісно-орієнтованою освітою, вивчають відомі міжнародні організації: ЮНЕСКО, ЮШСЕФ, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів тощо.

Головною особливістю компетентності як педагогічного явища є те, що компетентність – це не специфічні предметні вміння та навички, абстрактні загальнопредметні мисленнєві чи логічні операції, а конкретні життєві вміння та навички, необхідні людині будь-якої професії, будь-якого віку [2].

У пояснювальній записці до програми інтегрованого предмета «Основи здоров'я» у 5-9 класах визначено наступні позиції:

- оволодіння сприятливими для здоров'я і розвитку особистості життєвими навичками потребує багаторазового вправлення, насамперед у процесі групової взаємодії;

- увага вчителя має бути зосереджена на проведенні занять з використанням методів навчання, що ґрунтуються на активній участі всіх учнів: роботі в групах, обговоренні, мозкових штурмах, розробці концептуальних карт, рольових іграх, дискусіях, творчих проектах, інтерв'ю, аналізі життєвих ситуацій, екскурсіях, моделюванні розв'язання проблеми тощо [5].

Виходячи із зазначеного вище, найбільш ефективною формою проведення уроків основ здоров'я, у тому числі і в межах Проекту, є тренінг.

У педагогічних дослідженнях тренінг трактується як специфічна – освітня – форма групової роботи. Р. Баклі та Дж. Кейпл визначають тренінг як сплановані та систематичні зусилля щодо модифікації чи розвитку знань, умінь, установок людини засобами навчання, аби добитись ефективного виконання одного чи декількох видів діяльності. Разом з тим, науковці додають, що тренінг спрямований на те, щоб дати людині можливість отримати знання і навички, які необхідні для виконання конкретного завдання чи роботи.

Ми приєднуємося до думки О. М. Шевчук, яка визначає тренінг як форму соціально-педагогічної діяльності, спрямовану на набуття життєвої компетентності шляхом збагачення як знаннями, так і життєво-практичним та

емоційно-особистісним досвідом завдяки використанню інтерактивних засобів навчання [3].

Тренінг має чітку структуру, яка передбачає проведення певних вправ на кожному з етапів (табл. 1).

Таблиця 1.

Орієнтовна структура тренінгу

Частина	Мета	Вправи
Вступна	Оцінка рівня засвоєння матеріалу попереднього тренінгу (отримання зворотного зв'язку). Актуалізація теми поточного тренінгу і виявлення очікувань. Створення доброзичливої і продуктивної атмосфери.	Зворотній зв'язок або перевірка домашнього завдання. Знайомство («Мое ім'я», «Інтерв'ю», «Що моя річ знає про мене», «Павутиння», «Снігова куля», «Портрет у променях сонця», «Якби я був...», «Ви про мене не знаєте...» тощо) Прийняття, уточнення або повторення правил групи.
Основна	Надання інформації, засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Кілька тематичних завдань у поєднанні з вправами на зняття м'язового і психологічного напруження.	Теоретична частина (мозковий штурм, міні-лекція, презентація, бесіда, аналіз історій, метафор тощо). Практична частина (робота в групах, інсценування, рольові ігри, «Голосуй ногами» тощо) Руханки
Заключна	Підведення підсумків. Рефлексія.	Зворотній зв'язок. Завершення тренінгу. Рефлексія. («Незакінчене речення», «Смайли», «Електричний струм» тощо).

Дотримання педагогом такої послідовності завдань та хронометраж часу на їх виконання забезпечить високий рівень організації та ефективність проведення тренінгу.

Оскільки реалізація Проекту розрахована на рік і завершується у грудні 2016 року, під час календарного планування необхідно теми, які увійшли до курсу «Вчимося жити разом», спланувати на I півріччя 2016 року. Це ж стосується і 9 класу, у якому відповідно до Типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів передбачено на викладання предмета «Основи здоров'я» 0,5 години на тиждень (табл. 2). Така можливість надається програмою: «За умови дотримання державних вимог до результатів навчання

послідовність і кількість годин на ці складові у підручниках і календарних планах можуть змінюватися відповідно до авторського викладу, робочого плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, в яких відбувається навчально-виховний процес (наближення епідемій, стихійне лихо, інфекційні хвороби тощо)» [5].

Таблиця 2

Календарне планування курсу «Вчимося жити разом»

№ з/п	Тема	Дата
5-й клас		
1.	Вступний тренінг «Вчимося жити разом»	
2.	Ти – особливий	
3.	Ми – особливі	
4.	Про почуття і співчуття	
5.	Що сприяє порозумінню між людьми	
6.	Упевнена поведінка	
7.	Спілкування з дорослими	
8.	Спілкування з однолітками	
6-й клас		
9.	Самооцінка і здоров'я людини	
10.	Вчимося приймати рішення	
11.	Як протидіяти тиску однолітків	
12.	Ефективне спілкування	
13.	Стилі спілкування	
14.	Навички спілкування	
15.	Стосунки і здоров'я	
16.	Види і наслідки конфліктів	
17.	Як владнати конфлікт	
18.	Підліткові компанії	
7-й клас		
19.	Розбудова самооцінки	
20.	Синергія стосунків	
21.	Стрес і психологічна рівновага	
22.	Керування стресами	
23.	Стрес екстремальних ситуацій	
24.	Конструктивне розв'язання конфліктів	
8-й клас		
25.	Стать і статеві ролі	
26.	Упевнена поведінка	
27.	Стоп булінг	
28.	Безпека спілкування у мережі Інтернет	
9-й клас		
29.	Характер людини	
30.	Цінності – основа характеру	
31.	Самооцінка характеру	
32.	Самовизначення і вибір професії	
33.	Емоційна саморегуляція	

34.	Спілкування і розбудова стосунків	
10-й клас		
35.	Як досягти мети	
36.	Ефективне спілкування	
37.	Запобігання та розв'язання конфліктів	
38.	Як стати миротворцем	

Звертаємо увагу керівників базових навчальних закладів на те, що викладати основи здоров'я у цих школах повинен підготовлений педагог, який пройшов навчання на триденних семінарах-тренінгах з методики викладання курсу «Вчимося жити разом» в основній та старшій школі на засадах розвитку життєвих навичок і має відповідний сертифікат. Класним керівникам 10 (11) класів необхідно внести до планів виховної роботи тематику виховних годин, передбачених Проектом (табл. 2). За умови, якщо підготовлені педагоги у 2016-2017 навчальному році не будуть класними керівниками 10 (11) класів вони повинні провести виховні години у цих класах спільно з класними керівниками.

Перспективи подальшого впровадження Проекту

Враховуючи важливість і актуальність Проекту, перспективи подальшого впровадження у Запорізькій області ми вбачаємо у широкому залученні інших навчальних закладів до його реалізації.

Використані джерела

1. Вчимося жити разом [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/12/07/proekt-%C2%ABvchimosya-zhiti-razom%C2%BB/>, вільний. – Назва з екрана. – (Дата звернення: 12.06.2016).
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк . – Київ : Б. в., 2007 . – 655 с.
3. Шевчук О. М. Тренінг як інноваційна форма соціально-педагогічної діяльності / О. М. Шевчук. – Актуальні проблеми підготовки соціальних педагогів: матеріали науково-методичного семінару. – Умань : ПП Жовтий, 2013. – 168с.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.01.2016 року «Про затвердження плану заходів з реалізації спільного проекту «Вчимося жити разом» [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. –

Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4995->, вільний.

–Назва з екрана. – (Дата звернення: 12.06.2016).

5. Основи здоров'я. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К. : Вид. дім «Освіта», 2013.